

daar totaal anders over: generaal Reynders hield zijns inziens geen enkele rekening 'met vèdragend geschut, vliegtuigen en andere zaken'¹, wat deze wilde, 'was', vertelde Dijkhoorn later aan de Enquêtecommissie, 'krankzinnig!'² – hij zal zich in aanwezigheid van Hare Majesteit wel gematigder uitgedrukt hebben. Dat nam niet weg, dat zijn beide ambtgenoten en de koningin zowel zijn twijfel ten aanzien van de mogelijkheid van een terugtocht-in-volleeoorlogstijd deelden als van mening waren dat men, wat de twee stellingen betrof, een keus moest doen. 'Ik geloof nu toch heus, meneer Reynders', zei de koningin, 'dat de minister van defensie het juist ziet.'³ Over het gevaar van omtrekking van de Peel-Raamstelling was ook gesproken.

De regering besloot, de opdracht van 9 september te herzien, anders gezegd: een nieuwe opdracht te formuleren. Daarbij kwam een absurd compromis uit de bus, waaraan (kennelijk hield minister Dijkhoorn toch weer rekening met de gevoeligheden van de opperbevelhebber) alle duidelijkheid vreemd was.⁴ In haar eerste versie luidde de nieuwe opdracht (het stuk zelf is verloren gegaan) ongeveer aldus:

(1) Bij een aanval op het hart des lands moet weerstand worden geboden, zowel in de Grebbelinie als in het oostfront van de Vesting Holland.

(2) Aan de opperbevelhebber wordt overgelaten te bepalen, hoeveel troepen voor de verdediging van elk dier fronten zullen worden bestemd.

(3) De operatiën mogen niet worden gebaseerd op het slagen van een terugtocht van troepen, opgesteld in en achter de Grebbelinie.

(4) De troepen ten zuiden van de Maas hebben tot taak, een opmars van de vijand te vertragen.

(5) Hiertoe moet met een minimum aan troepen worden volstaan.

(6) De vertraging van de vijandelijke troepen moet (hier) geschieden langs de vermoedelijke naderingswegen.

(7) Maatregelen moeten worden genomen tegen een omvatting van de zuidelijke vleugel (van de Peel-Raamstelling).⁵

Niet zodra had generaal Reynders deze nieuwe opdracht, hem op 2 januari

¹ Getuige A. Q. H. Dijkhoorn, a.v., dl. I c, p. 585. ² A.v., p. 30. ³ A. Q. H. Dijkhoorn: 'Het conflict met de opperbevelhebber, de generaal I. H. Reynders', p. 14. ⁴ De aarzelingen van de minister zijn aan de Enquêtecommissie volledig ontgaan (*Eng.*, dl. I a, p. 47). ⁵ Wij ontleen deze versie met een enkele toevoeging en stylistische wijziging aan het in 1940 door generaal-majoor Carstens, chef-staf landmacht onder generaal Reynders, geschreven stuk 'Verhouding tussen regering en opperbevel tijdens de mobilisatie tot het aftreden van generaal Reynders' (a.v., dl. I b, p. 75). De versie stemt nagenoeg overeen met die welke generaal Reynders zelf op 25 januari 1940 gaf in een bespreking op zijn hoofdkwartier (a.v., p. 31).